

ONDER DE LOEP

Mededelingen en convocaties
afdeling Hengelo - Oldenzaal

COLOFON

Redactie:

Harry de Jong

Redactieadres:

Abelenstraat 2a
7556 DT Hengelo
☎ (074) 291 7611

e-mail: harry.dejong@natuur-hgl.nl

Verspreiding OdL:

Harry de Jong & Jan Zwieneberg

Kopij:

Onder de Loep verschijnt 4 x per jaar, in maart, juni, september en december. De kopij voor de desbetreffende convocaties dient uiterlijk ½ maand voor het verschijnen in het bezit te zijn van de redactie. Kopij die te laat wordt ingeleverd zal in overleg met de auteur in een van de daaropvolgende convocaties worden geplaatst.

Kopij dient uiterlijk 2 weken voor de verschijningsdatum binnen te zijn op bovengenoemd redactieadres via e-mail.

De redactie is continu op zoek naar kopij. Om interessante artikelen te kunnen plaatsen doen wij een beroep op uw creativiteit.

Voorbeelden:

- resultaten van (eigen) veldbiologisch onderzoek,
- verslagen van excursies (ook van andere afdelingen),
- waarnemingen,
- vakantieverslagen,
- commentaren en meningen,
- aardige verhalen,
- enzovoort.

Heeft u bij uw artikel afbeeldingen, dan gaarne meesturen. Indien mogelijk wordt dat dan bij het artikel afgedrukt.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de ingezonden stukken.

Afbeelding omslag:

Stadsreus
(*Volucella zonaria*)

Foto's: Harry de Jong

(tenzij anders vermeld)

ONDER DE LOEP

Mededelingen en convocaties van de
Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging,
Afdeling Hengelo - Oldenzaal

INHOUD

VAN HET BESTUUR	1
AGENDA	2
TERUGBLIK	5
B(L)OEIENDE PLANTEN	12
GEDEUKTE GOUDEN TOR	14
VLINDERS IN EIGEN TUIN	15
WAT VALT MIJ OP IN DE NATUUR	16
INVENTARISATIE HEMELBOOM	17
PADDENSTOELENCURSUS	20
BOMENWANDELING MONUMENTENDAG	21
WANDELING KLEIN DRIENE	21
PUBLIEKSINVENTARISATIE 2022: VLIENZWAM	22

De KNNV is opgericht in 1901. De afdeling Hengelo / Oldenzaal is opgericht in 1916. De vereniging stelt zich ten doel de bevordering van de natuurstudie, natuurbescherming en natuurbeleving. De ondertitel 'vereniging voor veldbiologie' benadrukt de rol van de natuurstudie.

Alle leden ontvangen het landelijk verenigingsblad NATURA. Leden van de afdeling Hengelo / Oldenzaal ontvangen daarnaast 4 maal per jaar het afdelingsblad ONDER DE LOEP. Het lidmaatschap van de KNNV (inclusief het lidmaatschap van de afdeling Hengelo - Oldenzaal) bedraagt € 34,- per jaar; gezinsleden betalen € 11,-

Betalingen d.m.v. machtiging of bankrekening
NL94 RABO 0191 8887 10 t.n.v. Kon Ned Natuurhistorische Ver.

Een lidmaatschap loopt van 1 januari tot en met 31 december.

Opzegging van het lidmaatschap uiterlijk 1 november bij de ledenadministratie van de afdeling of via de website.

Voor meer informatie kunt u terecht bij de secretaris (zie onderstaand adres).

Bestuur van de afdeling Hengelo - Oldenzaal:

◆ Voorzitter

Wytze Boersma

Zwaluwstraat 34, 7491 CX Delden, ☎ (074) 3762711

E-mail: wytze.boersma@hetnet.nl

◆ Secretaris

Jan Zwieneberg

Hengelose Esstraat 19, 7556 EA Hengelo, ☎ (074) 2423975

E-mail: secretaris@hengelo-oldenzaal.knnv.nl

◆ Penningmeester (en ledenadministratie)

Marti Rijken

Vossenbrinkweg 95, 7491 DC Delden, ☎ (06) 83386651

E-mail: marti@sailingarcadia.nl

◆ Natuurhistorisch Secretaris

Bert Oude Egbrink

Adamsweg 8, 7553 KM Hengelo, ☎ (074) 2434340

E-mail: ag.oudeegbrink@hetnet.nl

◆ Bestuurslid, redactie `Onder de Loep` en Webmaster

Harry de Jong

Abelenstraat 2a, 7556DT Hengelo, ☎ (074) 2917611,

E-mail: harry.dejong@natuur-hgl.nl

◆ Website: www.knnv.nl/hengelo-oldenzaal

Van het bestuur

Als bestuur komen we zo'n 6 tot 7 keer bij elkaar. Daarnaast raadplegen we elkaar via email en telefoon. Begin augustus zijn we ook weer bij elkaar geweest. Naast de vaste punten hebben we ook terug gekeken naar de onze activiteiten in juni en juli. We constateren dat de excursies goed bezocht zijn. Naar aanleiding van een vraag hebben we besloten dat we de huidige regeling rond het vervoer dit jaar nog zo handhaven. Begin volgend jaar evalueren we de regeling en nemen dan een besluit voor het jaar 2023.

Ook hebben we gekeken naar de activiteiten voor de komende maanden. We constateren dat er weer van alles georganiseerd wordt. Er start een paddenstoelcursus, waarover jullie geïnformeerd zijn via de nieuwsbrief. Van een aantal leden, hebben we ondanks diverse verzoeken, nog steeds geen (goed) emailadres!!

In september verzorgen wij wandelingen in Klein Driene en rond de Tuindorpvijver. In deze Onder de Loep staan de data en tijden.

Verder zijn we in gesprek met de gemeente over de deelname aan een duurzaamheidsmarkt op 8 oktober. Wij zullen jullie daarover via de Nieuwsbrief informeren.

In de periode eind september tot begin oktober organiseert de KNNV landelijk de Week voor de Veldbiologie. Zij zullen ook zorgen landelijke publiciteit. In het kader van deze week verzorgen wij op zondag 9 oktober een herfstwandeling. Vertrek om 9.30 uur bij Kwekerij Menkehorst. Ook niet-leden zijn hierbij van harte welkom.

Zelf ben ik recent met mijn vrouw naar de Floriade in Almere geweest. De eerste recensies waren niet bepaald positief. Zo zou er niet veel bloeiende planten zijn. Begin augustus hebben we genoten van een grote hoeveelheid bloeiende planten. Je kunt in een dag niet alles goed bekijken maar één boodschap blijft wel hangen namelijk duurzaamheid in land- en tuinbouw en groenaanleg. Voor kwekers staat de klimaatverandering niet meer ter discussie. Zij zijn op zoek naar planten die ook geschikt zijn voor de veranderende omstandigheden. Ze kweken ze al en experimenteren er ook mee.

Er stonden een groot aantal verschillende bomen waarbij werd aangegeven of ze wel niet toekomstgeschikt zijn. Dit geldt ook voor de beplanting van een mix van vaste inheemse- en cultuurplanten in groenstroken en wadi's.

We zullen dit ook als KNNV op de agenda bij de gemeenten in ons werkgebied moeten leggen en wellicht al tijdens de activiteiten tijdens de duurzaamheidsmarkt op 8 oktober.

Namens het bestuur, Jan Zwienenberg

GRAAG AANDACHT VOOR DE RABO-CLUBAKTIE (zie pagina 11)

De droogte van 2022

Excursies

Het **verzamelpunt** is (tenzij anders aangegeven) de **Parkeerplaats kruising Boerhavelaan / Prof. Eykmanplatsoen** (richting Borsthuis) te Hengelo.

Ieder wordt vriendelijk verzocht zo veel mogelijk met de auto te komen zodat er genoeg plaatsen zijn voor hen die niet over een auto beschikken.

Indien van toepassing wordt ook het **verzamelpunt ter plekke** aangegeven voor degenen die hier rechtstreeks naar toe willen (dit is op eigen risico bij het evt. niet doorgaan van de excursie). Gaarne van tevoren bellen of je daarnaartoe komt.

De excursies zijn **veldbiologische excursies**. Voor inlichtingen kunt u contact opnemen met de coördinator van de excursie.

Vergaderingen

De **gebruikelijke plaats** waar vergaderingen worden gehouden (tenzij anders aangegeven) is het NIVON Centrum aan de Lodewijkstraat 1 te Hengelo.

Overzicht activiteiten afd. Hengelo-Oldenzaal

Zondag 11 september 2022	Excursie: Needse Achterveld
Zondag 25 september 2022	Excursie: Roderveld
Zaterdag 09 oktober 2022	Excursie: Publieksexkursie Driene
Zaterdag 22 oktober 2022	Excursie: Borkeld

Opgelet: I.v.m. met de Corona maatregelen kunnen excursies afgelast worden.

We starten vanaf het Verzamelpunt. Iedereen rijdt daar op eigen gelegenheid naar toe.

OPGAVE is verplicht!

Kijk op de Website voor de laatste gegevens of bel de coördinator van de excursie.

Excursie: Needse Achterveld

Datum : Zondag 11 september 2022
Thema : Natuurbeleving
Vertrek : Vanaf het verzamelpunt
Duur : Ochtend
Coördinatie : Gerrit Haverkamp (074-2668489)

Verzamelpunt: De parkeerplaats aan de Visschemorsdijk in Neede bij het infopaneel van Staatsbosbeheer. We vertrekken hier omstreeks 09.30 uur.

Het Needse Achterveld, gelegen op twee á drie kilometer ten noorden van het plaatsje Neede, is het restant van een veel groter 'veld' dat ooit een oppervlakte had van ruim 300 ha.

De resterende oppervlakte van het gebied is nu ongeveer 110 ha waarvan Staatsbosbeheer eigenaar is. Vanwege de natte omstandigheden is het nooit ontgonnen.

Het is het laatste stukje natte heide in de Achterhoek. 's Zomers helpen paarden en runderen bij het beheer. 's Winters kunnen flinke delen van het gebied onder water staan.

Het is een aantrekkelijk gebied voor planten- en vogelliefhebbers met vogelsoorten zoals Appelvink, Kleine bonte specht, Goudvink, Witgatje, Houtsnip, Boomvalk en plantensoorten zoals Echte guldenroede, Blauwe knoop, Parnassia, Wilde gagel en Oeverkruid.

Appelvink

Excursie: Roderveld

Datum : Zondag 25 september 2022
Thema : Herfst
Vertrek : Vanaf het verzamelpunt
Duur : Ochtend
Coördinatie : Harry de Jong (06-55324290)

Het Roderveld grenst aan landgoed Het Everloo. In het Roderveld loopt u langs natte heide en door gevarieerde bossen met loof- en naaldbomen.

Onder de bomen ontdekt u Witte klavervuring, Heksenkruid en verschillende varens.

In de natte heide groeien Moeraswolfsklauw en Zonnedauw. Na een opknopbeurt zijn ook Kleine zonnedauw en Ondergedoken moerasscherm teruggekeerd.

Vroeger plantten houthakkers in de bossen van het Roderveld snelgroeiende naaldbomen als Fijnspar, Douglasspar en Lariks.

Natuurmonumenten verwijderde een gedeelte van die naaldbomen zodat het aantal jonge loofbomen als Eik, Beuk en Lijsterbes weer kan toenemen. Loofbomen laten zonlicht door zodat op de open plekken onder de bomen bloeiende planten kunnen groeien waar insecten en vlinders van profiteren.

Tijdens de selectieve kap ontzien de boswachters bomen waar roofvogels of vleermuizen gebruik van maken. Natuurlijk bosbeheer betekent ook dat dood hout blijft liggen, zodat er paddenstoelen, mossen en planten op kunnen groeien. Omgevallen dode bomen zijn geschikte nestplaatsen voor vleermuizen en vogels. De Bosuil en Zwarte specht hebben de bossen van het Roderveld al weten te vinden. Vuurgoudhaantje, Tijftjaf en Fitis kunt u er tijdens een voorjaarswandeling horen. In de poelen leven Boomkikker en Kamsalamander.

Verzamelpunt: De parkeerplaats van de havezate `het Everlo` aan de Everlostraat te Rossum. We vertrekken hier om plm. 09.30 uur.

Excursie: Publieksexcursie Driene

Datum : Zondag 09 oktober 2022
Thema : Herfstverschijnselen
Vertrek : Vanaf het verzamelpunt
Duur : 1,5 tot 2 uur
Coördinatie : Wytze Boersma (074-3762711)

Zoals we weten heeft elk seizoen zijn eigen verschijnselen. Zo heeft de herfst het verkleuren en afvallen van bladeren, het verspreiden van vruchten en zaden, maar ook het verschijnen van paddenstoelen.

Vliegenzwam

Deze verschijnselen krijgen tijdens de excursie ruime aandacht. Hiervoor gaan we naar Driene.

Driene bestaat uit verschillende landgoederen met verschillende aspecten zoals: beukenlanen, bospercelen, heideveldjes en natte weilanden. Door het gebied stroomt ook de Eschbeek.

Dit zijn mooie aspecten voor een aantrekkelijke herfst excursie.

Ook zullen we kijken naar de verschillende soorten paddenstoelen.

In het kader van het KNNV-vliegenzwam project krijgt deze paddenstoel extra aandacht.

Het aantal, de groeiplekken en de bij behorende boomsoort zullen worden genoteerd.

Verzamelpunt: de parkeerplaats bij boomkwekerij Menkenhorst, op de hoek van de Hofmeijerweg en de Nieuwe Grensweg (gemeente Hengelo). We vertrekken hier om 09.30 uur.

Geen opgave nodig.

Kosten: voor leden van de afdeling gratis, overige deelnemers een vrijwillige bijdrage.

Honden: kunnen, ook aangelijnd, helaas niet mee.

Excursie: Borkeld

Datum : Zaterdag 22 oktober 2022
Thema : Slotexcursie
Vertrek : Vanaf het verzamelpunt
Duur : Ochtend (tot plm. 13.30 uur)
Coördinatie : Bert Oude Egbrink (074-2434340)

Op de laatste excursie van het seizoen zullen wij een wandeling door de Borkeld maken. De Borkeld is een groot heide en bosgebied dat tussen Markelo en Rijssen ligt. Wij zullen de omgeving van de Friezenberg verkennen die deel uitmaakt van de

Borkeld. Het is de bedoeling na afloop van de excursie koffie met wat erbij te nuttigen bij restaurant De Kemper aan de Kemperweg 4 in Markelo.

Verzamelpunt: De parkeerplaats aan de Oude Rijssenseweg. Deze parkeerplaats ligt aan de voet van de Friezenberg.
We vertrekken hier omstreeks 09.40 uur.

Verslag excursie: Elfterheurne

Datum : zaterdag 21 mei 2022
Deelnemers : 5
Leiding : Bert Oude Egbrink
Weer : Zon

Op een zonnige zaterdagmorgen hebben 5 leden deelgenomen aan de excursie door de Elfterheurne. De Elfterheurne is een onderdeel van de Oldenzaalse stuwwal dat ten zuiden van de weg van Oldenzaal naar De Lutte ligt.

Tijdens de wandeling hebben we langs en door het dal van de Stakenbeek gelopen. Vanaf ons vertrekpunt, de parkeerplaats bij erva Middelkamp op landgoed Egheria, zijn we langs het begin van het erosiedal de Hel en het beukenlaantje naar de Bentheimerstraat gelopen.

Aan de overkant van de weg ligt op de flank van het beekdal een weidebron met de naam Het Heuilandek. Hier heeft zich een zeer fraaie vegetatie ontwikkeld met onder meer Brede orchis en Grote ratelaar.

Grote ratelaar

Doordat de particuliere eigenaar hier een wandelpad uitgemaaid heeft, kun je hier van dichtbij van genieten. Aan het dal grenst een graanakker waar we Korenbloem en Bolderik zagen. Het dal verder volgend langs landgoed het Damink kwamen we bij het park Kalheupink (ook wel bekend als Engelse Tuin) waar we een koffiepauze hebben gehouden met uitzicht op monumentale bomen en de kwelvijvers Appel en Peer.

Door het oude bosgebied De Eilandjes of de Landreben-Allee zijn we naar de Rhododendronlaan gelopen die prachtig in bloei stond. Hier komen we in het door landschapsarchitect Copijn ontworpen

landgoed de Wilmersberg. Hier zagen we typische bosplanten als Grote muur, Slanke sleutelbloem en Gele dovenetel. Op een oude esdoorn zagen we een grote gele Zwavelzwam.

Bij de verkenning van het gebied een week eerder zat de paddenstoel vol met Boletenzwartlijfjes, een klein kevertje. Door het laagstgelegen deel van het landgoed hebben we de weer stromende Stakenbeek overgestoken. Bij de verkenning van het gebied stond de beek droog. Door de vele regen in de dagen voor de excursie na een lange droge periode stroomde de beek weer.

De wandeling ging vervolgens omhoog naar het hotel Wilmersberg of Nijehuss waar we nog even in de fraaie rotstuin rond gekeken hebben. Vanaf hier zijn ook de zichtassen door het landgoed goed te zien. Via de Kruisseltlaan zijn we weer teruggelopen naar de Bentheimerstraat en vervolgens naar de parkeerplaats.

Bij een schuur naast boerderij Monnikhof zagen we Huiszwaluwen modder verzamelen. Door de regenbuien was voor hen ook weer voldoende bouw materiaal beschikbaar.

Huiszwaluw

Door het mooie weer en het fraaie landschap was het een geslaagde excursie.

Waargenomen soorten

Vogels

Appelvink	Boerenzwaluw
Bonte Vliegenvanger	Boomklever
Boomkruiper	Buizerd
Fazant	Fitis
Gai	Gekraagde Roodstaart
Grasmus	Groene Specht
Grote Bonte Specht	Heggenmus
Holenduif	Houtduif
Huismus	Huiszwaluw
Kauw	Koolmees
Merel	Pimpelmees
Roodborst	Spreeuw
Staartmees	Tjiftjaf
Tuinfluitier	Vink
Vuurgoudhaan	Waterhoen
Wilde Eend	Winterkoning

Witte Kwikstaart
Zwarte Kraai
Zwartkop

Planten & Mossen

Bolderik
Brede Orchis
Echte Koekoeksbloem
Geel Nagelkruid
Gele Dovenetel
Gewone Dotterbloem
Groot Springzaad
Grote Ratelaar
Holpijp
Knopig Helmkruid
Kruipend Zenegroen
Mammoetboom
Prachtframboos

Paddenstoelen

Gewone Oesterzwam
Zwarte Trilzwam

Overig

Ree

Insecten

Atalanta
Bont Zandoogje
Bruine Daguil
Eikenblindwants
Gewone Distelboktor
Gordelgalwesp
Sabelsprinkhaan
Grote Tonderkever
Kleine Wintervlinder
Landkaartje
Oranjetipje
Zomerlindehoortjesmijt

Zanglijster
Zwarte Mees

Bosandoorn
Brede Wespenorchis
Egelboterbloem
Geelgroene Zegge
Gele Lis
Gewone Salomonszegel
Grote Muur
Haagbeuk
Klein Springzaad
Korenbloem
Liggend Walstro
Mispel
Slanke Sleutelbloem

Narrentasje
Zwavelzwam

Boletenzwartlijfje
Bramensprinkhaan
Gestreepte

Gewone Meikever
Grote Groene

Klein Geaderd Witje
Kraamwebspinn
Malthininae Sp.
Rupsenaaskever
Zuringwants

Nadat we de Mosbeekweg overgestoken waren, kwamen we bij de beek. Langs de kleine bronvijver met Bronmos, over het vlonderpad met veel Paarbladig goudveil en Kleine waterrepepe zijn we naar de grote bronvijver gelopen waar Waterdrieblad groeit. De bodem van de beek naast de vijver is enkele jaren geleden opgehoogd.

Waterdrieblad

Over de Blauwe Weg langs erva Meerbekke kwamen we bij camping Brunninkhuis waar we gepauzeerd hebben.

Door tijdgebrek hebben we de wandeling door het dal van de Brunninkhuizerbeek gelaten voor wat die was. Bij de verkenning van het gebied, een week eerder, zag ik hier de vrij zeldzame Hazelaarboktor.

Over een smal pad door de akkers op de Schaboses zijn we de via de hier gelegen landweer naar de Paardenslenkte gelopen.

Op de brandnetels langs het pad zaten grote aantallen rupsen van de Dagpauwoog. Langs de hooggelegen heide de Paardenslenkte waar ook Stekelbrem groeit, zijn we weer teruggelopen naar de parkeerplaats.

Verslag excursie: Springendal

Datum : Zondag 05 juni 2022
Thema : Beekdalen
Deelnemers : 7
Leiding : Bert Oude Egbrink
Weer : Zon

Op een zonnige eerste pinksterdag hebben we met 7 mensen een wandeling gemaakt door het Springendal. We zijn vertrokken vanaf de parkeerplaats bij de brandtoren aan de Hoojdijk waar ons direct al de grote aantallen Groene eikenbladrollers opvielen.

Kort na vertrek kwamen we langs een totempaal die opgericht is als herinnering aan de recente vondst van een unieke goudschat op een voormalige akker. Verder lopend viel op dat er verschillende percelen bos gerooid zijn. Dit is gebeurd om de heide op de Paardenslenkte weer te verbinden met de heide op het Onland waar de Springendaalse beek haar bronnen heeft.

Op de akkers die we hier en verderop passeerden, zagen we verschillende akkeronkruiden zoals Korenbloem, Akkerviooltje, Bolderik en Bonte wikke.

Waargenomen soorten

Vogels

Boompieper	Fluiter
Koekoek	Putter
Roodborst	Roodborsttapuit
Tjiftjaf	Vink
Waterhoen	Wilde Eend
Winterkoning	

Planten & Mossen

Akkerviooltje	Beekpunge
Bezemkruid	Blauwe Bosbes

Bleekgele Droogbloem
 Bonte Wikke
 Brede Orchis
 Duits Viltkruid
 Eikenmos
 Gevlekte Orchis
 Gewoon Bronmos
 Klein Vogelpootje
 Kleine Watereppe
 Lelietje-van-dalen
 Liggend Walstro
 Paarbladig Goudveil
 Rode Bosbes
 Snavelzegge
 Waterdrieblad
 Zilverhaver

Paddenstoelen

Doolhofzwam
 Zwavelzwam

Overig

Bosaardslak

Insecten

Atalanta
 Blauwzwarte Schallebijter
 Daggauwoog
 Eikenprocessierups
 Elzenhaantje
 Gewone Meikever
 Groene Eikenbladroller
 Hazelaarboktor
 Lantaarntje
 Periclista Sp.
 Rozenkever
 Zwart Soldaatje

Bolderik
 Bosbies
 Dolle Kervel
 Dwergviltkruid
 Geel Nagelkruid
 Gewone Margriet
 Gewoon Purperschaaltje
 Kleinbloemige Amsinckia
 Korenbloem
 Lidrus
 Mannetjesereprijs
 Rankende Helmbloem
 Slofhak
 Stekelbrem
 Zevenblad

Rossig Buiskussen

Gewone Barnsteenslak

Berkensigarenmaker
 Coleocentrus Excitator
 Distelvlinder
 Eikenstamjager
 Geelbandlangsprietmot
 Gewone Schorpioenvlieg
 Grote Populierenhaan
 Icarusblaauwtje
 Lievaling
 Ratelaar
 Zuringwants
 Zwartkopvuurkever

Boompiepers die opstegen vanaf een hoge zitplaats en dan al zingend als een parachute neerdaalden op de zojuist verlaten zitplaats.

Boompieper

Het vennetje langs het pad stond helemaal droog. Hier vonden we nog Moeraswalstro, Bruine snavelbies en waternavel.

De Dophei stond in volle bloei en hier vlogen zeer veel heideblauwtjes.

Op enkele plaatsen langs het zandpad veel holletjes van zandbij en graafwespen die met enkele tientallen snel heen en weer vlogen. Met daartussen een enkele Grote rupsdoder.

Grote Keizerlibel

Vervolgens naar het Buursermeertje gelopen. Langs het ernaar toe bloeide nog veel Brunel.

Het waterpeil in het meertje stond erg laag. Hier vlogen een Grote keizerlibel en enkele oeverlibellen. En ook enkele soorten waterjuffers.

Bij de heideveldjes rondom het meer vlogen vele tientallen heideblauwtjes. Enkele jaren geleden zagen we hier nog verschillende eierleggende gentiaanblauwtjes. Dat was echter een maand later.

Ook bloeide hier veel Beenbreek, pollen Veenbies en wat Ruw walstro.

Inmiddels was de temperatuur opgelopen naar zo'n 23 graden.

Dit was een goede plek voor onze lunchpauze.

Op de terugweg kwamen we langs `De Bommelas`.

Verslag excursie: Buurserzand

Datum : Zondag 26 juni 2022
Thema : Natuurbeleving
Deelnemers : 6
Leiding : Harry de Jong
Weer : Zon

We vertrokken met vijf personen vanaf de parkeerplaats bij infocentrum `De Wakel`. Het beloofde een mooie, zonnige dag te worden.

De naam `Wakel` is eigenlijk een vergeten woord.

In Twente en in de Achterhoek werd hiermee de Jeneverbes aangeduid. Onze Duitse oosterburen gebruiken het woord `Wacholder` voor deze in ons land inheemse conifeer.

Links en rechts van het pad groeiden een aantal brede wespenorchissen.

We liepen eerst het bommelaspad af, over voornamelijk droge heide met vele jeneverbessen, ze zijn tweehuizig en opvallend is de diversiteit in groeivormen.

Kieming van zaden is in ons land een beperkende factor voor duurzaam behoud, aangezien de verjonging van struwelen problematisch verloopt.

Hier zagen we op meerdere plaatsen roodborsttapuiten, zingend en voedsel zoekend.

Los Hoes `De Bommelas` is een unieke plek. Midden op de heide en de tijd stond er echt stil. Van binnen is het nog een origineel los hoes, een boerderijtje waar vee en bewoners in één ruimte leefden. Het was een geslaagde excursie op een mooie zomerdag.

Waargenomen soorten

Vogels

Boerenzwaluw	Boompieper
Buizerd	Fitis
Geelgors	Grasmus
Groene Specht	Grote Bonte Specht
Grote Bonte Specht	Heggenmus
Houtduif	Kauw
Kokmeeuw	Koolmees
Merel	Pimpelmees
Roodborst	Roodborsttapuit
Tjiftjaf	Tuinfluter
Vink	Winterkoning
Zwarte Kraai	Zwartkop

Planten & Mossen

Beenbreek	Brede Wespenorchis
Bruine Snavelbies	Dagkoekoeksbloem
Echt Duizendguldenkruid	Gevlekte Rietorchis
Gewone Brunel	Gewone Dophei
Gewone Waternavel	Grijs Kronkelsteeltje
Japane Wijnbes	Kleine Zonnedauw
Knikkend Tandzaad	Koningskaars
Moeraswalstro	Muursla
Rode Schijnsparrie	Ruw walstro
Sint-janskruid	Tijmereprijs
Veenbies	Vlasbekje

Paddenstoelen

Paarse Dennenkorstzwam	Parelamaniet
Schubbege Taaiplaat	

Overig

Bastaardkikker	Levendbarende Hagedis

Insecten

Aardhommel	Azuurwaterjuffer
Boomblauwtje	Bruin Zandoogje
Citroenvlinder	Dagpauwoog
Distelvlinder	Elzenhaantje
Gewone Dwergzandbij	Gewone Oeverlibel
Groot Dikkopje	Groot Koolwitje
Grote Keizerlibel	Grote Populierenhaan
Grote Roodoogjuffer	Grote Rupsendoder
Heideblauwtje	Hooibeestje
Klein Koolwitje	Penseelkever
Plakker	Platbuik
Rood Struikhaantje	Sint-jacobsvlinder
Slanke Smalboktor	Smalle Randwants
Viervlek	

Verslag excursie: Puntbeek

Datum	: Zaterdag 09 juli 2022
Thema	: Landschap
Deelnemers	: 3
Leiding	: Bert Oude Egbrink
Weer	: Bewolkt

Op een bewolkte zaterdag hebben wij met 3 personen een wandeling gemaakt in de omgeving van de Puntbeek ter hoogte van de buurtschap Punthuizen. De buurtschap ligt in het grensgebied met Duitsland ten oosten van Beuningen. De parkeerplaats op de hoek van de Bentheimerdijk en Holtweg nabij het langs de Puntbeek gelegen Jan Wesselinkhoes was ons vertrekpunt.

Het eerste deel van de excursie liep langs de Puntbeek door het landgoed Meuleman met bos, heide en prachtige jeneverbesstruwelen.

Op de zandweg door het gebied zagen wij de Pluimvoetbij die hier een kolonie had. De pluim met haren aan de achterpoten van de vrouwtjes wordt gebruikt om pollen naar de in de grond gegraven nestholtes te brengen. Ook werden hier de Kleine bonte specht en de Vezelige vlamhoed gezien. Na de Puntbeek overgestoken te zijn, kwamen we op de es horende bij de buurtschap Punthuizen.

Langs het pad over de es was aan één kant een akkerstrook ingezaaid met soorten als Facelia, Korenbloem, Vlas, Witte mosterd en Boekweit. Twee jaar geleden stond hier nog plantgoed van een boomkweker. Voor ons als natuurliefhebbers dus een goede ontwikkeling.

Aan de andere kant van de es kwamen we uit bij het natuurreservaat Punthuizen dat deel uitmaakt van het Natura 2000 gebied Dinkelland. Over smalle wegen met schrale bermen met soorten als Muizenoor en Zandblauwtje zijn we naar de op de grens met Duitsland gelegen Vrijdijk gelopen.

Onderweg zagen we een grote groep Putters en hoorden we de Groenling. Bij de verkenning van het gebied een week eerder zag ik hier ook nog een paartje Roodborsttapuiten en hoorde ik de Geelgors. Langs de Holtweg iets verderop heb je goed zicht op het natuurgebied Punthuizen.

Hier zagen we tot onze grote verassing 3 Kraanvogels lopen die later in noordelijke richting wegvlogen. Of de vogels hier gebroed hebben, weet ik niet.

Kraanvogel

Een mannetje van de Grauwe klauwier liet zich ook mooi zien op de top van een struik. Wat planten betreft zagen we veel Blauwe knoop al volop in bloei. De Spaanse ruiter die hier ook voorkomt, was al uitgebloeid.

Na de pauze op een bankje aan de Holtweg, vernoemd naar de Duitse buurtschap Holt, zijn we naar de op een haar (zandrug) gelegen Vrijdijk gelopen. Hier zagen we tot onze verbazing een bruine legkip lopen die waarschijnlijk ontsnapt is uit een aan de Duitse kant van de grens gelegen legkippenbedrijf met vrije uitloop.

Via de Vrijdijk kwamen we in het natuurreservaat Beuninger Achterveld, een droog heidegebied dat ook deel uitmaakt van het Natura 2000 gebied Dinkelland. Een deel van de heide wordt begraaasd met zoogkoeien van het nabijgelegen erve Haarjan en het andere deel met een schaapskudde. Tijdens onze excursie zagen we de kudde onder begeleiding van de herder met honden vertrekken uit het met een hek afgerasterde nachtverblijf.

Halverwege het pad over de heide ligt een wat lagergelegen slenk. Hier zagen we naast Gewone dophei ook Kleine zonnedaauw, Bruine snavelbies, Tormentil, Dwergzegge en in bloei staande Klokjesgentianen. Boven de hei vlogen meerdere Heideblauwtjes en enkele Grote dikkopjes.

Heideblauwtje

Via de in 1966 aangelegde klootschietbaan van de KV Beuningen en langs het legkippenbedrijf van de familie Nijhuis kwamen wij weer uit bij ons vertrekpunt, het eerdergenoemde Jan Wesselinkhoes.

In het bramenstruweel langs de beek zagen we veel vlinders zoals de Gehakkelde aurelia, het Landkaartje en het Koevinkje. De Kleine ijsvogelvlinder die hier een week eerder ook vloog, liet zich dit keer niet zien. In onderstaande lijst zijn de waarnemingen van de excursie en de verkenning een week eerder opgenomen.

Waargenomen soorten

Vogels

Boerenwaluw	Boomkruiper
Boompieper	Gaai
Geelgors	Gekraagde Roodstaart
Grauwe Klauwier	Groenling
Huismus	Kievit
Kleine Bonte Specht	Kraanvogel
Putter	Roodborsttapuit
Scholekster	Tjiftjaf
Torenavalk	Vink
Witte Kwikstaart	Zwarte Specht

Planten & Mossen

Akkerviooltje	Blauwe Knoop
Bochtige Smele	Boekweit
Bruine Snavelbies	Driekleurig Viooltje
Duizendblad	Dwergzegge
Echte Valeriaan	Eenjarige Hardbloem
Facelia	Gele Ganzenbloem
Gewone Dophei	Grote Egelskop
Grote Kattenstaart	Jeneverbes
Klein Vogelootje	Kleine Zonnedaauw
Klokjesgentiaan	Korenbloem
Moerasvergeet-mij-nietje	Muizenoor
Rode Schijnsparrie	Sint-janskruid
Spaanse Ruiter	Stijve Ogentroost
Struikhei	Tormentil
Trekrus	Valse Salie
Varkensgras Sp.	Vingerhoedskruid
Vlas	Waterpeper
Witte Mosterd	Zandblauwtje

Paddenstoelen

Fluweelboleet	Vezelige Vlamhoed

Overig

Ree

Insecten

Atalanta	Bont Zandoogje
Boomblauwtje	Bruin Zandoogje
Dagpauwoog	Eikenprocessierups
Gehakkelde Aurelia	Gele Halvemaan zweefvlieg
Gewone Goudwesp	Groot Dikkopje
Grote Groene Sabelsprinkhaan	Heideblauwtje
Kale Rode Bosmier	Klein Geaderd Witje
Klein Koolwitje	Kleine Ijsvogelvlinder
Kleine Vuurvlinder	Koevinkje
Landkaartje	Pluimvoetbij
Schorsmarpissa	Zuringspanner

Verslag excursie: Haaksbergerveen

Datum : Zondag 24 juli 2022

Thema : Hoogveen

Deelnemers : 8

Leiding : Harry de Jong

Weer : Zon

We vertrokken met 8 deelnemers vanaf de parkeerplaats aan de Wennewickeweg. De temperatuur was aangenaam maar zou tegen het einde van de excursie oplopen naar 27 graden.

Bij de parkeerplaats hoorden wij een Groene specht. De droogte van de laatste maanden was overal goed te merken. Op een enkel ven na stonden alle vennen droog. De vogels waren opmerkelijk stil, behalve de grauwe ganzen die in kleine groepjes langsvlogen en roepend vanuit het veen hun aanwezigheid kenbaar maakten. Op een van de grotere vennen, waar nog water stond, hadden zich 10-tallen grauwe ganzen verzameld.

Hier zagen we ook de Keizersmantel vliegen. Later, op een andere plek, zagen we nog een exemplaar vliegen.

De keizersmantel was sinds 1980 uit Nederland verdwenen.

De laatste jaren zagen we steeds vaker de Keizersmantel tijdens excursies van de KNNV in de buurt van Bentheim.

Vanaf 2015 is de Keizersmantel weer officieel standvlinder in Nederland.

Keizersmantel

Het pad langs de grens met Duitsland was bijna dichtgegroeid met riet. Ook verder in het veen viel het op dat het riet zich flink aan het uitbreiden was.

Op verschillende plekken waren grote plekken Witte Snavelbies te zien. Ook bloeide de struikheide al volop. Bij een nat en zompig plekje langs het pad groeide Kleine Zonnedauw en Lavendelhei. Veel vlinders op het volop aanwezige Koninginnenkruid met onder andere Hooibeestje, Koevinkje en landkaartjes.

Er vlogen ook veel waterjuffers rond, onder andere de Vuurjuffer en de erop gelijkende Koraaljuffer.

De Vuurjuffer heeft zwarte poten en de Koraaljuffer licht-oranje poten.

Koraaljuffer

Tot voor kort was de Koraaljuffer vrij zeldzaam, maar deze zuidelijke soort wordt de laatste jaren snel algemener.

Langs het vlinderpad aan de zuidkant, daar waar nog een beetje water stond, vonden we blaasjeskruid. Bij nadere bestudering bleek het Loos blaasjeskruid te zijn.

In Nederland groeien nog een paar soorten blaasjeskruid, maar ze zijn tegenwoordig zeldzaam,

vooral door hun habitat dat verdwijnt, namelijk de moerassen.

Loos blaasjeskruid

Aan het eind van de excursie vloog nog een steltloper op uit het veen. Het bleek een Groenpootruiter te zijn, kenmerkend door de luide roep "tjuu tjuu tjuu".

Waargenomen soorten

Vogels

Boerenzwaluw	Fazant
Fitis	Gaai
Geelgors	Grasmus
Graspieper	Grauwe Gans
Groene Specht	Groenpootruiter
Houtduif	Kauw
Meerkoet	Merel
Pimpelmees	Roodborsttapuit
Spreeuw	Torenvalk
Wilde Eend	Witte Kwikstaart

Planten & Mossen

Adelaarsvaren	Akkerdistel
Basterdklaver	Bitterzoet
Blauwe Bosbes	Bochtige Smele
Borstelgras	Brede Wespenorchis
Drijvend Fonteinkruid	Duizendblad
Duizendknoopfonteinkruid	Dwergviltkruid
Eenarig Wollegras	Fioringras
Framboos	Geoorde Wilg
Gestreepte Witbol	Gewone Brem
Gewone Brunel	Gewone Dophei
Gewone Engelwortel	Gewone Vuilboom
Gewone Waternavel	Gewoon Reukgras
Gewoon Struisgras	Grasmuur
Grote Kattenstaart	Grote Wederik
Grote Weegbree	Harig Wilgenroosje
Heggendoornzaad	Kale Jonker
Kleefkruid	Klein Springzaad
Klein Streepzaad	Knopig Helmkruid
Koninginnenkruid	Koningsvaren
Lavendelhei	Loos Blaasjeskruid
Moerashertshooi	Moerashertshooi
Moerasrolklaver	Perzikkruid
Pijpenstrootje	Pitrus
Rankende Helmbloem	Ratelpopulier
Riet	Rode Klaver
Ronde Zonnedauw	Ruwe Berk
Sint-janskruid	Speerdistel
Stijf Havikskruid	Stijve Ogentroost

Struikhei
Torentil
Veenpluis
Vertakte Leeuwentand
Vingerhoedskruid
Wateraardbei
Waterpostelein
Wilgenroosje
Witte Snavelbies
Zachte Berk
Paddenstoelen
Berkenzwam
Parelamaniet
Vlokkig Veenmosklokje

Tengere Rus
Trekruis
Veldrus
Viltige Basterdwederik
Vroege Haver
Waterdrieblad
Wilde Lijsterbes
Witte Klaver
Wolfspoot
Zwarte Nachtschade

Gele Aardappelbovist
Veenmosvuurzwammetje

Overig
Bastaardkikker
Insecten
Atalanta
Bont Zandoogje
Bruin Zandoogje
Dagpauwoog
Elzenhaantje
Grote Populierenhaan
Keizersmantel
Klein Koolwitje
Kleine Vuurvlinder
Koraaljuffer
Penseelkever
Tengere Pantserjuffer
Vuurlibel

Bloedrode Heidelibel
Boomblauwtje
Citroenvlinder
Donkere Goudoogdaas
Gehakkelde Aurelia
Hooibeestje
Klein Geaderd Witje
Kleine Rode Weekschild
Koevinkje
Landkaartje
Platbuik
Vuurjuffer
Zwervende Pantserjuffer

Rabo ClubSupport 2022

Met deze actie ondersteunt de bank de verenigingen van Nederland.

Wij hebben ons aangemeld voor deze actie.

Als u een RABO-rekening heeft, kunt u uw stem uitbrengen op onze vereniging. Hoe meer stemmen we krijgen hoe groter de ondersteuning is.

U kunt stemmen van 3 tot en met 27 september.

Stem via de Rabo App of inloggen op [rabobank.nl/clubsupport](https://www.rabobank.nl/clubsupport)

B(I)oeiende planten

Moerasspirea, Filipendula ulmaria

Moerasspirea is een plant die we kunnen aantreffen in vochtige gebieden. Zoals de naam al zegt komt deze plant voor in vochtige omgeving zoals sloten en moerassen. Het is een zomerbloeier en bloeit van juni tot augustus, maar soms ook tot de herfst. De plant wordt meestal snel herkend door zijn witgele bloemen. Deze vormen een zogenaamd speervormige bloeiwijze. Hierbij zijn de onderste takken langer dan de bovenste.

Bij Moerasspirea vormen ongeveer 200 bloempjes voor de bloeiwijze (ik heb er 178 geteld). De bloemen zorgen ook voor een sterke geur die overeenkomt met die van hyacinten.

De kleine bloempjes hebben 5, soms 6 ronde kroonblaadjes die met een draadvormige nagel op de bloembodem staan. De 5 kelkbladen zijn bijna niet te zien. De bloempjes hebben wel meer dan 20 meeldraden. Het aantal stijlen varieert van 5 tot 12. Elke stijl heeft 1 stempel die op het uiteinde van het vruchtbeginsel zit.

Bloem

Elke vrucht is afzonderlijk verbonden met de bloembodem. Als de vruchten rijp zijn vormen ze een bolletje, ze zitten dan spiraalvormig om elkaar heen. Het lijkt op een groene minitros banaantjes.

Vrucht

De bladeren hebben ook een karakteristieke vorm. Ze zijn geveerd. De grote en kleine deelbladparen wisselen elkaar af. De eind lob bestaat uit drie vergroeide blaadjes. De blaadjes zijn dubbel getand, groen van boven en lichtgroen van onderen. Het blad zit met twee rondvormige steunblaadjes op de stengel. Deze steunblaadjes lijken op blaadjes van de lep (*Ulmus*). Vandaar de wetenschappelijke soortnaam *ulmaria*.

Blad

De wortelstok heeft draadvormige wortelvezels. De wetenschappelijke geslachtsnaam is hiervan afgeleid. *Filipendula* betekent aan een draad (filum) hangend (pendulus).

De wetenschappelijke naam is talloze keren veranderd. Linnaeus beschreef de plant als *Spiraea Ulmaris*. K. Moench (1744 – 1805), hoogleraar aan de universiteit te Marburg, schrijver van botanische publicaties veranderde de naam in *Ulmaria palustris* en van K. J. Maximowicz (1827 – 1891) conservator van de botanische tuin van St Petersburg, kreeg *Moerasspirea* zijn huidige wetenschappelijke naam.

De Nederlandse naam is in de loop van de tijd maar weinig veranderd. In oude flora's staat *Moerasspirea*.

Tekst en foto's Wytze Boersma, juli 2022

Gebruikte informatie:

- Weeda, E, e.a.: Nederlandse oecologische FLORA, deel 2, 1987
- Duistermaat, H(Leni), Heukels'Flora van Nederland, 24 druk, 2020
- Heukels, H, De FLORA van Nederland, deel 2, 1909
- www.verspreidingsatlas.nl

Gedeukte gouden tor

Al jaren zie ik in mijn composttonnen grote metallicgroene glimmende torren zitten die na het openen van het deksel al snorrend wegvliegen.

Ik twijfelde altijd nog tussen de Gedeukte gouden tor (*Protaetia metallica*) en de Gouden tor (*Cetonia aurata*). Dit jaar medio april 2022 zag ik er wel heel erg veel: de ene dag 46 en een paar dagen later nog weer 20. Een klein deel van deze massa (16 stuks) zien we op de volgende foto.

Om mijn twijfels over de juiste soort op te lossen zette ik de bovenste foto op het forum van **waarnemingen.nl**. Diverse reacties vroegen me om een foto van de onderzijde. Na het plaatsen daarvan was de reactie: zonder twijfel de Gedeukte gouden tor.

Op waarnemingen.nl is meestal sprake van waarnemingen van 1 of enkele exemplaren. Bij mij zijn het er steeds veel meer; zo zag ik onlangs, 22 juli 2022, weer 13 exemplaren en ook op diverse andere dagen zijn ze present en vaak met meer dan 10 exemplaren.

Kijkend op de verspreidingskaart over 2022 op **waarnemingen.nl** zie ik dat deze soort overal op de hogere zandgronden voorkomt.

Op waarneming.nl lees ik het volgende:

“Gedeukte gouden tor, *Protaetia metallica* (HERBST, 1782). Lijkt op de zeldzame Gouden tor (*Cetonia aurata*) maar is algemener dan deze. De Gedeukte gouden tor is doorgaans meer koperkleurig.

In Nederland is de larve meestal gast in nesten van Rode bosmieren en deze larve leeft dus niet zoals veel van zijn familieleden in of van (rottend) hout of compost. Het mierennest zorgt voor voedsel en een constante, wat hogere temperatuur.”

Opvallend is dus dat die Gedeukte gouden torren bij mij juist wel in en van compost leven en dat doen ze al jaren.

Tekst en foto's Laurens van Run, 24 juli 2022

Vlinders in eigen tuin

Op 15 juli 2022 zag ik in één van mijn Vlinderstruiken een mij onbekende vlinder. Met een snel gemaakte I-phone-foto en obsidentify bleek het te gaan om de Keizersmantel, *Argynnis paphia*. Met een betere camera en wat meer geduld de volgende fraaie opname.

Op de site van de Vlinderstichting lezen we:”

“De Keizersmantel was sinds 1980 uit Nederland verdwenen. Af en toe werd hij nog als ‘zwerfer’ waargenomen: de dichtstbijzijnde stabiele populaties bevonden zich tot dat moment in de Ardennen en de Eifel. Sinds 2005 werd de Keizersmantel steeds vaker gezien, onder meer in de duinen, de Achterhoek en Zuid-Limburg. Hij werd enkele jaren achtereenvolgens op dezelfde plaatsen gezien, wat wees op voortplanting. In 2015 werd het officieel en mochten we de Keizersmantel weer bij de standvlinders van Nederland rekenen. Inmiddels heeft hij zich verder uitgebreid en kan nu bijna overal opduiken.”

De Keizersmantel sloot zich mooi aan bij het rijtje vlinders dat ik binnen enkele dagen in mijn tuin mocht waarnemen: Groot koolwitje, Klein koolwitje, Klein geaderd witje, Citroenvlinder, Dagpauwoog, Atalanta, Kleine vos, Landkaartje, Gehakkelde aurelia, Distelvlinder, Bruin zandoogje, Boomblauwtje, Eikenpage en Kolibrivlinder.

Tekst en foto's Laurens van Run, 15 juli 2022

Wat valt mij op in de natuur

Dit is een nieuwe rubriek in Onder de Loep en in de nieuwsbrief. Iedereen kan hieraan meedoen. Maak een foto van dat wat je opvalt en stuur het op naar wytze.boersma@hetnet.nl

Op 17 juli was het zover, de mieren hadden hun bruidsvluchten. Vaak gebeurt dit in de zomer aan het eind van de middag. Dan zie je overal vliegende mieren. Het lijkt wel of ze dat met elkaar hebben afgesproken. Eerst komen de vrouwtjes tevoorschijn die al snel worden gevolgd door de mannetjes die willen paren. Als de paring gelukt is, sterven de mannetjes vrij snel. De bevruchte vrouwtjes zoeken een geschikte plek om een nieuw volk te beginnen.

Een niet algemene stoeplant staat voor ons huis op het trottoir. Het is Mottenkruid dat bloeit. De plant is ontsnapt uit onze tuin. Het is ook verbazingwekkend dat deze plant daar een groeiplek heeft gevonden. In het voorjaar is onze stoep volledig "onkruid" vrij gemaakt met staalborstels en hogedruksputten. Je ziet maar weer hoe enorm de overlevingskracht van deze plant is.

In de buurt van Delden zijn vele maisakker stroken ingezaaid met een bloemmengsel. Dit jaar zag ik een perceel met een brede strook (+/- 10 m) dat ingezaaid is met graansoorten zoals haver en gerst. Deze strokenmethode wordt steeds meer toegepast om de hoeveelheid bestrijdingsmiddelen te beperken en bevordering van de insecten populatie. Nu zag ik een perceel met een strook dat vorig jaar met een bloemenmengsel was ingezaaid waar nu massaal Perzikkruid, Geklierde perzikkruid en Melganzenvoet opkomt. Het lijkt wel of deze soorten zijn ingezaaid. Het zijn wel soorten die in de maisakkers door de boeren worden bestreden. Ik denk dat deze soorten spontaan zijn opgekomen omdat de strook niet bewerkt is. Hiermee wordt duidelijk wat allemaal bij "normaal" beheer wordt bestreden.

Tekst en foto's Wytze Boersma, augustus 2022

INVENTARISATIE HEMELBOOM

INVENTARISATIE HEMELBOOM (*Ailanthus altissima*) IN HENGELO

Inleiding

In de FLORON Nieuwsbrief van juli staat een oproep om de hemelboom te inventariseren omdat deze op de lijst van invasieve/verboden soorten staat. In 2019 heb ik alle bomen, die op de gemeentelijke lijst (gemeente Hengelo en Woonstichting Welbions) staan, bekeken. Hiervan is een verslag gemaakt en de gegevens zijn doorgegeven via Waarneming. Daar zijn ze blijven staan ondanks een vriendelijk verzoek ze te valideren.

In 2020 en 2021 heb ik steeds een deel van de populatie bekeken en ook de uitzaai in kaart gebracht.

In 2022 heb ik alle plekken opnieuw bezocht en alles in kaart gebracht. Dit verslag is het resultaat van de inventarisatie. Hengelo beschikt hiermee over een (bijna) volledig beeld van het voorkomen van de hemelboom.

Foto 1: boom met vruchten

Informatie over de Hemelboom

De boom is overwegend tweehuizig. Onduidelijkheden over de bestuiving blijven er voor mij (zie verslag 2019). De boom groeit snel en bloeit al na 10 jaar. De verwachte maximum leeftijd ligt tussen 50 – 70 jaar. De zaden en schors zijn giftig. Er is allelopathie. Dit betekent dat de groei van andere soorten in de directe omgeving verhinderd wordt. De soort heeft weinig tot geen last van ziekten. Honingbijen bezoeken de bloemen voor nectar en pollen.

Werkwijze

Er zijn eind juli en begin augustus **41** locaties in **16** kilometerhokken bezocht. Dit zijn de locaties van de gemeentelijke lijst (waarvoor mijn dank) en een aantal particuliere bomen, die ik in de afgelopen jaren gevonden heb. Wellicht zijn er nog meer particuliere bomen maar dit overzicht geeft een goed beeld van de omvang in Hengelo.

Per locatie is in beeld gebracht en verwerkt in de app VERA:

- Zijn er vruchten? Bij aanwezigheid wordt aangegeven vruchtdragend. Gezien het overwegend tweehuizige karakter van de soort is het in het overzicht een vrouwelijke boom.
- Zijn het jonge bomen die nog niet gebloeid hebben en mogelijk vruchten hebben voortgebracht? De jonge bomen kunnen aangeplant zijn of als kiemplant doorgesloegen zijn. Ze worden vermeld als vegetatief met in de toelichting jonge boom.
- In een omtrek van ongeveer 100 meter is gezocht naar opslag. Deze worden vermeld als kiemplant. Hierbij is niet echt in particuliere tuinen gezocht.
- Niet meegenomen is wortelopslag. Deze was beperkt maar bij de boom in de A. Donkerstraat al jaren uitgebreid.

Verschillen ten opzichte van 2019

De jonge bomen langs de Stockholmstraat (plantjaar 2018) hebben gebloeid. De jonge bomen in het Watertorenpark, ook plantjaar 2018) hebben nog niet gebloeid. Als particuliere bomen zijn meegenomen 6 aangeplante bomen bij een wooncomplex in de Jan van Galenstraat. Van twee bomen in particuliere tuinen is de herkomst niet bekend. Beide bomen hadden wel vruchten.

In 2020 en 2021 was mij al opgevallen dat hoeveelheid vruchten per jaar flink kan verschillen. Dit jaar waren er een aantal bomen die in 2019 vruchten hadden maar nu geen enkele vrucht op het moment dat ik de boom bekeken heb. Deze staan in dit overzicht niet vermeld als vrouwelijke boom. (Ze staan in de kolom mannelijk/onbekend).

Mogelijk is er bij deze soort ook sprake van het verschijnsel **beurtjaren**.

Een en ander betekent dat een aantal bomen in 2023 opnieuw bekeken zal worden. Dit zal uiteindelijk zorgen voor een correcte registratie. Zo leek de boom in de Wemenstraat in 2019 mannelijk maar is nu echt vrouwelijk, inclusief kiemplanten.

Twee bomen zijn verdwenen en de grote boom aan de Griegstraat is gesneuveld maar loopt goed uit (zie foto). Een voorbeeld van de groeikracht als er voldoende licht is.

Foto 2: Boom Griegstraat (plantjaar 1970)

Op alle locaties is gekeken naar mogelijke uitzaai (vermeld als verwildering). De registratie van 2022 komt overeen met mijn observaties in 2020 en 2021.

Verbreiding van de Hemelboom

De vruchten blijven lang aan de boom hangen en kunnen dan volgens de literatuur via de wind verspreid worden over grote afstanden. In Hengelo zie ik het volgende betreffende bomen met vruchten en de verbreiding hiervan:

- Bij bomen die volledig in het groen staan is er nauwelijks tot geen uitzaai.
- De jonge planten hebben drie voorkeursplekken:
  - o Aan de rand van heggen etc. Dit zijn plekken vaak in de nabijheid van de boom.
  - o De voegenvullers: in voegen van tegels en de tegels voor muren. Dit zijn plekken tot meer dan 100-meter van de boom. De vruchten worden volgens mij door de wind over de bestrating vervoerd. Tussen de voegen ontkiemen ze. De zaden hebben hiervoor een hoge temperatuur nodig. De stenen zorgen hier voor (kacheloven-effect) en er is mest en water. Het vocht loopt in de voegt en hoopt zich daar op. In Hengelo zijn dit de plekken met bestrating en daardoor veel kiemplanten op veel verschillende plekken (Venusstraat en omgeving Paganinistraat)
  - o Plekken waar roering in de grond is (Groothuis Oldenzaalsestraat en begraafplaats). Hier zitten concentraties van kiemplanten.

Foto 3 en 4: kiemplanten

Totaaloverzicht (de specificatie is bij de opsteller verkrijgbaar)

Vrouwelijke bomen	40
Mannelijk of nog niet bekend	58
Jonge bomen	11
Kiemplanten	199
Totaal	308

Bevindingen

Er zijn inderdaad een flink aantal kiemplanten maar de meeste groeien in voegen en nemen daar de plaats in van andere voegenvullers zoals de fijnstralen, Robinia pseudoacacia en recent in toenemende mate hanenpoten en Catalpa.

Met gericht beheer hoeft het beeld niet waar te worden zoals dat door de exoten-bestrijders wordt geschetst.

Persoonlijk vind ik het heel jammer dat FLORON de hemelboom beschrijft als een heel boom met alleen maar negatieve eigenschappen.

Tekst en foto's Jan Zwieneberg, augustus 2022

Paddenstoelencursus

De paddenstoel is een prachtige verschijning in onze tuin, park of bos. Maar wat is een paddenstoel eigenlijk?

In september organiseren de groene verenigingen Nivon, IVN en de KNNV een cursus over dit bijzondere vruchtlichaam van schimmels in de natuur.

Wat doen paddenstoelen in de natuur? Welke functie hebben ze? Wat is de ecologische rol van de paddenstoel? De cursus gaat tevens over de bouw en vorm van verschillende paddenstoelen en verder komt de manier van sporenvorming aan de orde.

De cursus gaat **niet** over het al dan niet eetbaar zijn van paddenstoelen.

De cursus bestaat uit 2 theorieavonden op dinsdag 6 en 13 sept, van 19.30 - 21.30 uur in het Nivoncentrum, Lodewijkstraat 1 (hoek Berfloplein).

En een excursie op zaterdagochtend 10 september (of een latere zaterdag als het nog te lang droog blijft) op een nog te bepalen plek.

De kosten zijn € 15,- voor leden en € 20,- voor niet-leden.

Deze moeten voor aanvang van de cursus overgemaakt worden op bankrekening: NL93ASNB0707236479 t.n.v. BW van Limburg Stirum o/v Natuurscursus te Hengelo.

Opgave en informatie bij Marjo Mulder, tel. (074) 2773273 of per e-mail: marjomulder23@gmail.com.

Cursusgroep KIN van de KNNV, IVN en Nivon Hengelo

Bomenwandeling Monumentendag

Bomenwandeling in kader Monumentendag Hengelo op 10 september

Het thema van deze jaarlijkse dag is Duurzaamheid.

Wij verzorgen twee wandelingen rond het natuurmonument Tuindorpvijver waar een flink aantal oude en mooie bomen staat.

De wandelingen beginnen om 11.00 uur en 14.00 uur.

Opgave is niet nodig.

Informatie bij: Jan Zwienenberg (074 2423975)

Wandeling Klein Driene

Wandeling Klein Driene zaterdag 24 september

Het Wijkcomité Hengelo Noord organiseert dit jaar weer een wijkdag in de wijk Klein Driene.

Wij verzorgen een wandeling door het groen in deze wijk waarbij de eerste herfstverschijnselen als bladkleur en vruchten extra aandacht krijgen.

De wandeling begint om 14.00 uur bij de Rafaelkerk.

Opgave is niet nodig.

Inlichtingen bij: Gerrit Haverkamp (074 2668489)

Publieksinventarisatie 2022: Vliegenzwam

In 2022 is de Vliegenzwam de Paddenstoel van het Jaar. Om deze soort in het zonnetje te zetten organiseren de [NMV](#), [KNNV](#), [Waarneming.nl](#) en [IVN](#) een grootste publieksinventarisatie om de verspreiding van de Vliegenzwam in kaart te brengen.

Geef uw waarnemingen hier door! (<https://waarneming.nl/events/Vliegenzwam>)

De Vliegenzwam is zeker de meest bekende paddenstoel. Vraag een [kleuter](#) om een paddenstoel te tekenen en je krijgt een Vliegenzwam. En de Vliegenzwam is natuurlijk bekend van het liedje **♪Op een grote paddenstoel, rood met witte stippen.♪**.

Klik [hier](#) voor meer informatie over de Vliegenzwam. (<https://www.mycologen.nl/vliegenzwam/info>)

Op 24 september 2022 organiseren we overal in Nederland paddenstoelenexcursies. Deze excursies vormen de aftrap voor de publieksinventarisaties van de Vliegenzwam. Iedereen is welkom. Natuurlijk gaan we samen op zoek naar de Vliegenzwam. Maar ook als we die niet vinden, komen we vast wel andere paddenstoelensorten tegen in alle vormen en kleuren. Je blijft je verbazen.

Klik [hier](#) voor meer informatie over de excursies. (<https://www.mycologen.nl/vliegenzwam/excursies>)

Mocht je op 24 september zelf een excursie willen leiden en organiseren meldt dat dan graag bij Melchior van Tweel (vliegenzwam@mycologen.nl). We proberen door het hele land op die dag zoveel mogelijk excursies te organiseren. O.a. worden lokale KNNV en IVN-afdelingen en paddenstoelenwerkgroepen gevraagd om excursies en andere activiteiten te organiseren. Zo kan een dergelijk vliegenzwammenproject de belangstelling voor paddenstoelen versterken.

Gedurende de hele nazomer en herfst kan iedereen op zoek gaan naar de Vliegenzwam. Waar komt die paddenstoel voor? Wanneer worden er in 2022 al Vliegenzwammen gevonden? Ook voor 24 september zal er naar Vliegenzwammen al gekeken worden. Iedereen kan daaraan meewerken. Geef je waarneming door!

Klik [hier](#) voor meer informatie over de inventarisatie. (<https://www.mycologen.nl/vliegenzwam/inventarisatie>)

Om het zoeken naar de Vliegenzwam nog aantrekkelijker te maken, hebben we een prijsvraag uitgeschreven: Wie vindt de Vliegenzwam met de grootste hoed?

Klik [hier](#) voor meer informatie over de prijsvraag. (<https://www.mycologen.nl/vliegenzwam/prijsvraag>)

Voor meer informatie raadpleeg de links op deze site of neem contact op via: vliegenzwam@mycologen.nl

